

ÖRNEK İNSAN HALİL RIFAT PAŞA

Selâhattin ORTAÇ

«Gidemediğin yer senin değildir» sözü ile ün yapmış büyük devlet adamlarındandır.

Halil Rifat Paşa'nın bu sözü Bayındırlık hizmetlerinin amblemi, emirnâmeleri, kültürün ve eğitimin bugüne intikal eden başvuru olan, örnek tutulan eseri olmuştur.

Halen Sivas'ta bir okula adı verilmiş bulunan Halil Rifat Paşa 1830 yılında Siroz'da doğmuştur. İbrahim Paşa'nın oğludur. Bölük-başı ailesiyle akrabalığı vardır. Selânik, Sivas, Aydın ve Manastır Valiliği yapmıştır. İçişleri Bakanlığına, Sadrazamlığa kadar yükselmiştir. Bugünkü karayollarının temelini o tarihte atan Halil Rifat Paşa, Eğitime ve Kültüre büyük hizmet etmiş devlet adamıdır. Sivas İl'i Milli Eğitim Müdürü iken Halil Rifat Paşa'yı incelemek imkânını bulmuştum. Kendisinin mutasarrıflara gönderdiği emirnâmeleri, zamanında yerine getirilmesi zorunlu yasalar idi. Emirnâmelerin birinde bucak müdürlerine ve köy muhtarlarına hitaben yapmış bulunduğu bir buyruğunda 25 yaşının üstünde 50 insan bulunan bir köyde muhtar, nahiye müdürü, okumuşlardan, muallimlerden faydalanarak onda birin okuması yazması temin olunacak, çocuklar mektepten geri kalmayacak mutlaka kitaplardan faydalanılacaktır. Kitaplar bir yerde halkın hizmetine arzedecek, kahvehaneler tembelhane olmaktan kurtarılacak, okuma yeri haline getirilecektir. Bunları kaymakamlar ve müdiran takip edecektir. «Recep ayının 15 inde orada olacağım atımın ayağına taş değmeye» diyerek emirnâmesinde okuma yerlerini, yani teşekkül ettirilen kitaplıklar ile okuma yazmayı öğrenen ahali görülecektir. Bu emirnâmeyle ilâveten, doğudan Kars'tan Erzurum'dan gelen, köylere yerleşen vatandaşların karasaban yerine pulluk kullandıklarını gördüm. «Anşart bütün köylere pulluk yayılacak, çiftçilere (reçberler) bunların kullanılmasında yardımcı olunacak ve yayılacaktır.»

Halil Rifat Paşa'nın Valiliğini yaptığı İl'lere bayındırlık, eğitim, tarım ve sağlık hizmetlerinin öne alınmasındaki emirnâmeleri son derece etkili olmuştur.

Bunun için, Sivas'ın İlçe merkezlerinde, son yıllara kadar devam eden belediye, özel idare ve muhtarlarla şahısların kurduğu ve mahallen yönetilen kütüphanelerin açılmasında, devamlılığında Halil Rifat Paşa'nın emirnâmelerinin etkisi büyük olmuştur. Bu sebepten Sivas eyaletinde bu kitaplıkları diğer İl'lerimizden sayıca ve vasıf olarak daha fazla bulmak mümkündür.*

Hazırlamakta olduğum «Sivas Adliye Koridoru» isimli eserimde Halil Rifat Paşa'ya geniş yer vermekte ve eseri olan, Sivas hükümet konağının üzerindeki;

«Memur Arkadaş

Devletle Milletın buluştuğu yer senin masandır. Halk içinde devletin itibarını sağlamak da senin elinde. Bu müstesna durumunu daima hatırlayarak çalış!

Vali Halil Rifat Paşa tarafından yapılmıştır. 1884»

Bu vecizesi, kendisinin devlet anlayışını ve büyük bir devlet adamı olduğunu göstermektedir.

Halil Rifat Paşa 1830-1903 yılları arasında, o devirlerin karanlık günlerinde aydınlık taşıyan, bulunduğu yerlerin yol ve eğitim alanında büyük emeği geçmiş, buyrukları etkili olmuş, Sadrazamlığa kadar yükselmiş bir devlet adamıdır.

«Gidemediğin yer senin değildir» demek suretiyle bugünkü kayollarının da banisi olmuştur.

Evet, gidilemeyen yere eğitimi, kültürü, sağlığı, tekniği götürmek mümkün mü? Halil Rifat Paşa; feza çağına girildiği, ayda parsel aramak yolunun tutulduğu bu devirde, başını kaldırsa kimbilir ne der? Bundan 75-100 yıl önce uzağı gören büyük devlet adamı Halil Rifat Paşa'yı hizmetlerinden ötürü, yaşadığı devir ve yüz yıl içinde ele alarak rahmetle anarız.

(*) Sivas ilçelerinde Kültür Bakanlığına bağlı 3 Halk Kütüphanesi (Gürün, Suşehri, Zara). Özel İdareye bağlı 7 Halk Kütüphanesi (Divriği, Gemerek, İmranlı, Koyunhisar, Kangal, Şarkışla, Yıldızeli) bulunmaktadır. Ayrıca, il merkezinde 1912 yılında tesis edilmiş bulunan Ziya Bey Kütüphanesi, hâlâ vakıf bir kütüphane olarak hizmet görmektedir.